

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

4044520
30 1958

5076

КЊИЖЕВНОСТ

И

ЈЕЗИК

1 - 2

ЈАНУАР - ФЕБРУАР 1958

БЕОГРАД

стичких квалитета и једрине у изражавању, често поводи за туђим тоновима и метафорицим обртима, или каткад насилно тражи и смишљено гради метафору која ако је вештачки пронађена мора бити лишена снаге јер не избија из унутрашњег пишевог грча који мора да добије спонтани израз.

Filipoviću се ове мане не смеју узети у грех са строгишћу каква треба да се при-

Миливоје Кнежевић: **АНТОЛОГИЈА НАРОДНИХ УМОТВОРИНА** (Српска књижевност у сто књига Нови Сад 1957)

Наш је човек већ поодавно навикао да у књизи под насловом **Антологија народних умотворина** нађе народне песме или народне приповетке. У овој „Антологији“ читалац неће наћи ни једно ни друго, већ **народне говорне изразе, пословице, питалице, казивања, говорништво, говорне игре и приказивања**. Несумњиво је да је највећи део овога што сам набројао — народна умотворина, народно стваралаштво. Па ипак ми се чини да је — због оне навике коју поменух — требало књигу назвати некако **дручкџије**, рецимо **антологија говорних творевина** или некако слично. Али то је пре формална него суштинска ствар и није у вези са вредношћу ове књиге.

Мој је општи утисак да је Миливоје Кнежевић врло успешно обавио један необично користан посао. Није овој књизи био циљ да даје примерке редовне органске творачке снаге језика, већ избор из оног материјала у језику који се — на основу искуства, сазнања и сл. — у току времена еформио, усталио, искристалисао и као такав уткао у наш редовни усмени или писмени говор. Ово је избор из оног огромног језичког наноса (у најбољем смислу ове речи), чија је изванредна вредност у томе што далеко ефикасније, шире, јасније, рељефније изражава нашу мисао, осећање, расположење и сл. него што је то у стању обичан говор. Његова је вредност и у томе што изванредно показује куда је све ударала људска мисао и људско осећање, тј. путеве мисли и токове људских осећања.

Има у овој књизи неке живахности, неког полета, који пријатно делује на читаоца, и освежава га, а поврх свега књига својом интересантношћу, готово би се могло рећи — егзотичношћу свог садржаја, непрекидно везује читаоца за себе.

Ваљда у тежњи да што више и богатије покаже вибрације људског духа испољене у језику током разних друштвено-економских формација и схвата-

менjuje према искуским романијерима и рутинаним писцима, јер његови „Трагови“ су му прво занајније дело које сведочи о несумњивом пишевом таленту широким димензијама и доказ су да се од овога писца може очекивати роман обимних чврстих конструкција и дубоког понирања у забите кутове косовског амбијента.

V. TOČANAC

ња, — састављач ове Антологије није обратио пажњу на то да ли је данашњем нашем итаоцу, оном чији садржај све сти још није сасвим изведен на пут материјалистичког погледа на свет, требало дати сав тај материјал. То кажем зато што ће, ја бар тако мислим, књига допрети и до неукијег читаоца, који неће увек бити способан да све ствари процени према условима и времену које их је родило. Али без обзира на ово, људима који се баве питањем развитка људске свести, и овај материјал о коме овде говорим, заједно са осталим у књизи, биће драгоцен у ту сврху.

И још једну ствар ваља истаћи. М. Кнежевић је, у предговору, веома успешно проучио све облике народних умотворина које је унео у своју Антологију, тако да ће и тај део ове књиге корисно послужити свима који се буду ближе интересовали овим питањима.

М. Станић

Д-р Радомир Алексић и Милија Станић: **Граматика српскохрватског језика за VI разред осмогодишње школе** (изд. „Нолит“, Београд 1957, стр. 1—128, ма-ла 8⁰).

Ова друга Граматика Алексића и Станића намењена је ученику чија је способност схватања сложених односа у језику знатно развијена. Та чињеница не само што оправдава разгранатост и сложеније, продубљеније третирање језичке материје које су аутори спровели у овој својој другој књизи, већ је такав поступак, с обзиром да је у питању један уџбеник, и наметала. Она је, сем тога, омогућила ауторима да још ефикасније реализују своју основну намеру: да на првом месту покажу природу језика, инсистирајући превасходно на синтаксичко-семантичком моменту.

Могу се навести бројни примери успешне реализације овога схватања писаца књиге коју приказујемо. Истаћи ћемо неке од тих примера, идући оним редом како се они налазе у самој књизи.

Тако се одељак о грађењу речи може сматрати доиста успешним. Јасно је по-

казан однос неизведених, изведених и сложених речи. Нашу пажњу нарочито је привукло упоређење наставака за грађење речи са наставцима за облик једне исте речи (стр. 18—19). Синтаксичком моменту овде је дат приоритет на тај начин што је истакнуто да наставци за облик показују да се једна иста реч употребљава у реченици у различитој служби. Значај семантике у нашем правопису истакнут је у рубрици „Састављено и растављено писање речи“. Није, најзад, нимало случајно што се у вежбањима која су дата уз овај одељак тражи да се одреди **значење** појединих изведених речи.

У целој се морфологији на првом месту говори о значењима појединих врста речи и њихових облика а тек после о самим облицима. Како семантички момент условљава припадање појединих врста речи различитим категоријама показано је, између осталог, и у одељку о значењу придева (стр. 67—68) где се говори о томе да извесни придеви могу бити и градивни (**златан сат**) и описни (**златно дете**).

Добро су разграничене личне, именичке и придевске заменице. Нарочито је јасно показан однос придевских заменица према осталим заменицама и према придевима (стр. 80—81).

Можда је ипак добро што су аутори дали преглед свих глаголских облика, иако то програм не захтева.

Аутори су нашли могућности да у оквиру програмом предвиђеног градива упуте ученика у проблеме падежних синтагми и функцију предлога у тим синтагмама (стр. 116).

Још неке појединости треба истаћи у овоме уџбенику.

У одељку о гласовима дато је ефикасно упутство о томе како је најлакше научити изговор сугласника **ч, ц и њ, њ** (стр. 39).

Говорећи о футуру I, аутори показују само облик **читаћу**, а не и облик **читат ћу**. Они су тако поступили свакако због устаљене праксе у источном делу нашег језичког подручја. Није, сматрамо, неоправдана претпоставка да ће се та пракса временом распрострајети на цело подручје српскохрватског књижевног језика. Ова претпоставка још више даје за право ауторима што су овако поступили.

Овај је уџбеник, најзад, испуњен доста бројним језичким поукама које директно упућују ученика на језичку правилност.

5

Берислав М. Николић